

no večji trg in polagoma dosegle neomejen svetovni položaj.

Večina mlekarских zadrug je že 30 let združena v »Odbor za mlekarstvo statistiko«, ki vsako leto objavlja uspehe zadrughnih mlekarov do najmanjših podrobnosti. Iz tega razberejo vodje mlekarov pravilna načela za vodstvo mlekarских obratov. Vodje mlekarov so organizirani v posebni strokovni zvezi; za naraščaj skrbite dve mlekarški šoli; skupno deluje v mlekarских zadrugah okroglo 5000 ljudi, torej 3—4 v vsaki zadrughni mlekarini. Mlekarске zadrugе se ne ustanovijo za nedogledno dobo, temveč samo za 5 let. V tej dobi so člani zavezani dobavljati mleko; določila glede dobave so zelo stroga, kdor se jih ne drži, ga zadruga izključi. Ko 5 let preteče, se z novimi člani ustanovi nova zadruga, ki s staro obračuna aktive in pasive. Tako imajo gnili udje vedno možnost, da izstopijo; zadruga se čisti. Ta način je veliko pri pomogel k temu, da se zadrugе živahno razvijajo ter zabranja, da bi se postarale.

Krona v razvoju danskega mlekarskega zadrughništva je

zadrughni izvoz surovega masla.

Zadrugе za izvoz surovega masla so se mogle ustanoviti šele, ko so zadrughne mlekarne zamogle poslati na svetovni trg dovoljno množino dobrega surovega masla in ko je posebna varstvena znamka izvajala danskemu surovemu maslu inozemski trg. Zadrug za izvoz surovega masla je krog 11, ki so združene v posebno zvezo. Mlekarne, ki se priključijo kakor izvozni zadrugi, se morajo za eno leto zavezati, da bodo dobavljale vse surovo

maslo, ki pa mora biti po predpisu izdelano. Od mlekarске zadrugе vposlano surovo maslo izvozna zadruga preizkusi; za cenitev je 13 točk; pod 5—6 točk se blago zavrne; 10 točk je normalna kvaliteta; pod normalo (nad 6 točk) se nekaj pri plačilu odbije, nad normalo (nad 10 točk) pa doplača. Potom tega priprostega gospodarskega sredstva: da se kakovost sirovega masla kontrolira, slaba kvaliteta zavrne, pri manj dobri odtegne, boljša kakovost pa doplača, je dansko mlekarstvo doseglo svoj velikanski uspeh. Strogim zahtevam, ki jih stavi zadrughna mlekarina do svojih članov, izvozna zadruga pa do mlekarov, se ima dansko surovo maslo zahvaliti za svoj svetovni sloves, danski kmetje pa za svoje blagostanje. Vsak danski kmet je ponosen na to, da dobavlja surovo maslo za izvoz. Danci so glede izvoza surovega masla sploh prva država na svetu. Nad eno tretjino vsega surovega masla na svetu pripravlja Danska. Angleški trg za surovo maslo obvlada Danska skoro sama (nad 70%), nemški trg pa skoro četrtino. Poleg izvoza surovega masla stavijo Danci zadnji čas velike nade v izvoz sira. Izdelovanje prvovrstnega sira za izvoz je z zakonom leta 1921 ravno tako strogo urejeno, kakor izdelovanje surovega masla; od leta 1921 naprej se je tudi izvoz danskega sira silno dvignil.

Ali ne bi mogli slovenski kmetje nekaj podobnega doseči za svoje vinogradništvo in sadjarstvo? Zlasti za naše štajersko sadje je svetovni trg še odprt; a ne bo dolgo odprt, ako ga v najkrajšem času ne izkoristimo. Podlaga je dana z našima zadrugama — Osrednja štajerska vinarska zadruga ter Sadjarska zadruga v Mariboru.

uvoz se je tekom enega leta skoro podvojil. Zedinjene ameriške države so skoro zaprte za italijansko blago. Italija potrebuje letos zelo veliko pšenice; in se je odločila za nakup ruskega žita in nafte. Radi ruske gospodarske politike je začela ameriška vlada v Washingtonu zasebnim potom pogajanja o možnosti priznanja sovjetski vlade.

IZ NEDELJO

Protestantizem in začetek slovenskega slovstva.

II.

Trubar in protestantsko slovstvo.

Trubarjevo bivanje na Nemškem — 1548—1561 — je za razvoj njegovega verskega mišljenja zelo pomenljivo. Tu v krogu nemških novovercev se je še le uživel v luteranstvo, katero je poslej oznanjal z besedo in pismom.

Trubar je dobil službo pridigarja v Rotenburgu ob reki Tauber, kjer se je poročil z Barbaro Klaus, ki je bila porodu najbrž Celjanka. Iz zakona sta se mu rodila dva sinova in tri hčere. Ta zakon ni bil edini, ki ga je sklenil, ker nam poroča ljubljanski škof Hren, da je imel zapored 4 žene. Leta 1553 se je preselil s svojo družino v Kempten, kjer je opravljal 8 let službo luteranskega župnika. Na Nemškem se je začelo tudi Trubarjevo slovstveno delovanje. Prvi Trubarjevi dve knjigi, abecednik in katekizem, sta izšli leta 1550 v Tibingi na Nemškem pod izmišljenim imenom in z nemškimi črkami.

Abecednik je imel namen, ljudstvo seznaniti s pismenkami ter njih izgovorjavo, hkrati pa tudi s temeljnimi nauki luteranstva. Katekizem je posnet po sličnih luteranskih knjigah, kateremu je pridjal Trubar par pesmi.

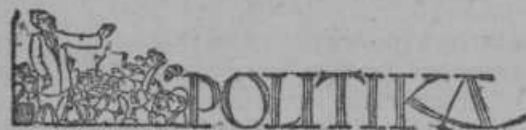
Ta prvi slovenski slovstveni poizkus ni imel zaželjenega uspeha. Pisava je bila zelo okorna, mala naklada, ki je šla cela na Kranjsko, se ni razpečala in tiskovni stroški se niso pokrili. Za nas Slovence sta abecednik in katekizem zato pomenljiva, ker sta prvi v novoslovenskem jeziku tiskani knjigi.

Trubar je nad svojim slovstvenim delom popolnoma obupal. Dasiravno so ga prosili njegovi somišljeniki na Kranjskem, naj izda še razlago nedeljskih evangelijev, vendar ni hotel o tem nič slišati.

Na prigovarjanje je pozneje opustil okorne nemške črke in začel pisati slovenski jezik z latinskimi pismenkami. Prva knjiga z latinskimi črkami je izšla šele leta 1555, in sicer evangelij sv. Matevža. Imel je biti le začetek prevoda vsega sv. pisma nove zaveze.

Koj za evangelijem je izdal Trubar nov abecednik, da vpelje Slovence v svojo novo pisavo. Še isto leto je izšel tudi katekizem, ki je posnet po enaki Luthrovi knjigi.

Med tem, ko je bival Trubar na Nemškem in se bavil s slovstvenim delom,

V DRUGIH DRŽAVAH.

Zasedanje Društva narodov. Letošnje zasedanje Društva narodov bo prišlo 10. septembra. Ob tej priliki bodo razpravljali zastopniki držav o predlogu francoskega zunanjega ministra Brianda glede evropskih združenih držav.

Kako namerava Anglija omiliti brezposelnost? Angleška Macdonaldova vlada bo predložila na jesenskem zasedanju spodnje zbornice zakon o uvedbi 10procentnega davka na uvoz vseh tujih proizvodov v Anglijo. Ta davek bi vrgel na leto 30 milijonov funtov šterlingov in se uporabljajal za pobiranje brezposelnosti. Z njegovo pomočjo bi organizirala vlada veliko izseljevanje angleških brezposelnih delavcev v Kanado ter v Avstralijo.

Spor med Turčijo in Perzijo. Že dolgo časa se puntajo ter borijo za osamo svojitev Kurdi, ki prebivajo v Kurdistanu, a so razdeljeni po državni pripadnosti na Turčijo ter Perzijo. Zadnji upor Kurdov je zatrl vladar Turčije Kemal paša neusmiljeno z oboroženo silo. Ker perzijska vlada ne more

nastopiti dovolj napram neprestanim kurdskim nemirom, ki so naperjeni proti Turkom ter Perzijcem, so zasedle turške čete del perzijskega obmejnega ozemlja. Turška vlada je za to, da bi se razširila turško-perzijska meja tako, da bi bil del današnjega Kurdistanu priključen Turčiji. Perzijski krogi so vznemirjeni radi prehoda turških čet preko perzijske meje. Ker Perzija ne bo mogla pregnati Turkov z oboroženo silo, bo predložila spor posebnemu rabsodišču.

Iz nemirne Indije. Položaj v Indiji se je zadnje dni zaostрил, ker stojijo za indijskim uporom boljševiske hujskarije. Indijsko plemo Afridov se je uprlo z oboroženo silo, ki je imela doslej srečo v bojih z angleškimi četami ter trdnjavo Pešavar. Afridi so moderno oboroženi in Angleži trdijo, da so razdelili orožje med bojovito indijsko plemo boljševiski agenti.

Italija-Rusija in ameriške Zedinjene države. V zadnji številki smo omenili trgovsko pogodbo med sovjetsko Rusijo in Italijo. Pogodbo bo podpisal v Rimu za Rusijo namestnik komisarja za trgovino Ljubimov. Predlani je nakupila Italija za 178 milijonov lir sovjetskega blaga in prodala Rusiji za 65 milijonov svojih pridelkov. Lani že za 340, oziroma 70 milijonov. Sovjetski

je luteranstvo v naših pokrajinah stalno napredovalo. Ljubljanski luterani so vedno pošiljali v Nemčijo po Trubarja, naj se preseli zopet v Ljubljano, ker rabijo »krščanskega predikanta«. Leta 1561 se je vrnil na Kranjsko in je pomenila njegova vrnitev za luterane veliko zmago. Po zopetni vrnitvi v Ljubljano je pridigoval ob nedeljah slovensko, ob četrkih pa nemško.

Govore zoper cerkvene oblastnike, duhovnike ali razne cerkvene razvade so ljudje še poslušali, toda ko se je z izpremembo bogočastja začel razkrivati končni cilj novoverskega gibanja, jih je tako bogoskrunsko ravnanje v živo zadelo. Zato opažamo, da so Trubar in njegovi tovariši tako v Ljubljani kakor drugod zlasti s svojim nastopom pri službi božji in delitvi zakramentov vzbudili mnogo pohujšanja. Njihov način obhajanja popisuje škof Hren sledeče: Hostije in velik vrč z vinom postavijo na oltar in govorijo nad njimi Kristusove besede pri zadnji večerji. Ako se vrč izprazni in je še več obhajancev navzočih, gre cerkvenik v bližnjo krčmo po vino, katerega vlijejo v kelih in brez ponavljanja preje rečenih besedi razdele obhajancem kot zakrament. Preostalo vino pa vzame cerkvenik seboj in ga izpije pri kosilu. Ako je Primožu Trubarju pri obhajanju preostalo kaj hostij, jih je vtaknil v žep in rekel: »To ni zakrament.«

Komaj deset tednov je deloval Trubar na Kranjskem, ko ga je vleklo zopet nazaj na Nemško. Napotil se je preko Tirolske v Urah, kjer je prevzel zopet župnijsko in nadzoroval tisk hrvaških knjig. Njegovo bivanje na Nemškem je imelo le značaj kratkega dopusta, toda Trubar je kazal le malo veselja za vrnitev v domovino. Vrnil se je leta 1562 s svojo družino v Ljubljano.

L. 1565 je bil ponovno izgnan, vrnil se je že l. 1567 za malo časa na Kranjsko, potem pa odšel za vedno v tujino. Daljno bivanje Trubarjevo na Nemškem za Slovence nima posebnega pomena. Višek svojega življenja in delovanja je že bil davno prekoračil. Prevajal je še sicer naprej nemške protestantske knjige v slovenščino, a takega živahnega književnega delovanja ni več opaziti. Izdal je še: Davidove psalme, celi katekizem z dvema razlagama in slovenski koledar. Prevod Lutrove razlage evangelijev sta izdala šele po njegovi smrti njegov sin Felicijan in Savinec (1595). Njegova hiša je bila redno zbirališče mnogih kranjskih dijakov iz plemstva in meščanstva, ki so takrat študirali na nemškem vseučilišču v Tübingu.

V visoki starosti 78 let je umrl dne 29. julija 1586. Trubarjeva nagrobna plošča nam kaže sliko vstalega Zveličarja, pod njo Trubar v krogu svoje družine.

Kot pisatelj Trubar ni bil samostojen in izviren. Vsa njegova dela so izključno prevodi nemških protestantskih knjig. Lutrovske nauke o veljavi in raziskovanju pisane besede božje, mu je potisnil pero v roke in ga izpodbu-

893

dil, da je začel prvi pisati v onem narečju, kateremu je bil privajen iz mladosti. Zato bo ostalo njegovo ime ved-

no združeno s pričetkom novoslovenskega slovstva, dasiravno so njegove verske novotarije propadle že davno.

Evharistični kongres v Zagrebu.

Pred kongresom.

Pred otvoritvijo veličastnega evharističnega kongresa v Zagrebu so se vršila posvetovanja jugoslovanskih škofov, ki so napravili razne sklepe ter naslovili več spomenic in odgovorov. Škofje bodo izdali kot zaključek kongresa na vse vernike skupno poslanico, ki bo vsebovala zahvalo ljudstvu na odziv pri sodelovanju glede kongresa.

Kot svojega zastopnika na zagrebškem kongresu je imenoval papež Pij XI. s posebnim pismom zastopnika sv. stolice v Beogradu nadškofa Pelegrinetti.

Prvi udeleženci kongresa so začeli prihajati v Zagreb s posebnimi ter navadnimi vlaki že v četrtek 14. avgusta. Kljub slabemu vremenu se je zbralo v noči od 14. na 15. avgusta že 20.000 udeležencev iz vseh raznih krajev naše države in iz inozemstva.

Prihod ter sprejem papeževskega odposlanca.

Dne 14. avgusta popoldne se je pripeljal iz Beograda v Zagreb kot papežev zastopnik na kongresu nuncij Pelegrinetti s svojim tajnikom. Na glavnem kolodvoru je bil sprejet kar najbolj slovesno v kraljevi čakalnici. Papeškega nuncija so sprejeli cerkveni dostojanstveniki z nadškofom dr. Bauerjem na čelu, zastopniki civilnih ter vojaških oblasti in predvsem zagrebški župan in podžupan. Visokega gosta so sprejeli po prvih pozdravih v kraljevo čakalnico, kjer ga je nagovoril v kratko jedrnatih besedah nadškof dr. Bauer, za njim župan dr. Srkulj, ki je naglašal dolžnost hvalečnosti Hrvatov napram sv. očetu posebno v časih bojev s Turki, ko so branili Hrvati svoje in ohranili svoje, za kar se imajo zahvaliti baš rimsko-katoliški Cerkev.

Za slovesen sprejem ter pozdrav se je zahvalil nuncij v hrvaščini nadškofu dr. Bauerju ter županu kot zastopniku Zagreba. Pohvalil je mesto Zagreb, ki se je vedno ponašalo s svojo globoko vero in udanostjo Kristusovi Cerkev.

Po slavnostnem sprejemu se je razvil spreved, ki je krenil na trg, kjer so obsule deklice papeževskega odposlanca s cvetjem. Nuncij se je peljal v kočiji, katero so spremljali slavnostno oble-

čeni huzarji. Na čelu spreveda je korakal župan s podžupanom, nato je sledila dolga vrsta avtomobilov z zastopniki civilnih in vojaških oblasti. Spreved se je pomikal med ljudskimi množicami, katere je blagoslavljal papežev odposlanec. Ko je došel nuncij pred stolno cerkev, je priklopelo ljudsko navdušenje do vrhunca. Pred stolnico je pozdravil odposlanca v imenu duhovščine pomožni škof dr. Premuš. Deklica je še izročila nunciju med nagovorom šopek, nakar je bil uhođ v cerkev. Ob tej priliki je imel nadškof dr. Bauer pridigo o Kristusu ter evharistiji. Pridigo so poslušale tudi ljudske množice na Jelačićevem trgu, kjer so bili nameščeni zvočniki in so prenašali škofove besede po radio-postaji. Po cerkvenem opravilu se je podal nuncij v nadškofski dvorec. Zvečer se je še vršila s sodelovanjem katoliških društev v gledališču slavnostna akademija.

Prvi dan kongresa.

Prvi dan kongresa na Marijin praznik 15. avgusta je pričel s slovesno škofovo sv. mašo.

Ob 10. uri dopoldne se je vršilo v prostorih zagrebškega velesejma veličastno evharistično zborovanje, katerega se je udeležilo mnogo tisoč vernikov, papeški nuncij, mnogo škofov in cerkvenih dostojanstvenikov. Slovence sta pripeljala na kongres dva posebna vlaka iz Maribora ter Ljubljane. Francoske katoličane je zastopal monsignor Daniel Bergey s tremi drugimi duhovniki. Ameriške katoličane je zastopal škof dr. Noll iz Indianopolisa. Od Poljakov je prisostvoval zborovanju nadškof Leopold Bilko. Precej močno češko delegacijo je vodil župnik Zamikal iz Olomuca, gradiščanske Hrvate župnik Ignac Horvat, Slovake pa škof Pavel Jantauš. Ukrajinci so prišli pod vodstvom škofa Gojdiča. Zborovanju je prisostvovalo tudi mnogo novinarjev iz Zagreba, Beograda in Ljubljane ter več novinarjev iz inozemstva, zlasti iz Poljske. Zborovanje je otvoril s pozdravnim govorom zagrebški pomožni škof dr. Premuš, ki je tudi predlagal soglasno predsedstvo kongresa. Na predsednikov predlog sta bili med navdušenjem odobreni pozdravni brzojavki papežu ter kralju.